



Utredningen om drivkrafter och möjligheter i försörjningsstödet betänkande

Er beteckning: S2025/00416

Länsstyrelsen i Jönköpings län (fortsatt Länsstyrelsen) yttrar sig över Utredningen om drivkrafter och möjligheter i försörjningsstödet betänkande *Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagande* (SOU 2025:15).

Sammanfattning och övergripande synpunkter

Social trygghet och en tillfredsställande levnadsstandard är grundläggande mänskliga rättigheter. Det riksdagsbundna målet för den nationella politiken för mänskliga rättigheter är att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter och det är ytterst regeringens ansvar att säkerställa att alla människor har full tillgång till sina mänskliga rättigheter.

Länsstyrelsen yttrar sig över förslag och bedömningar i sammanlagt 8 av betänkandets 22 kapitel.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om en jobbpremie men har synpunkter kring mottagare av premien utifrån risken för diskriminering av personer med funktionsnedsättning (6.9.1).

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om en moderniserad riksnorm (kapitel 8) men har synpunkter på att förslaget innebär att miljömärkning av konsumtionsvaror inte prioriteras vilket inte överensstämmer med de svenska miljömålen.

Länsstyrelsen motsätter sig förslagen om bidragstak för ekonomiskt bistånd (7.9.1) och om begränsningar av försörjningsstödet för större hushåll (10.6.1), bland annat med hänvisning till Sveriges åtaganden enligt internationella och europeiska konventioner för mänskliga rättigheter.

Länsstyrelsen tillstyrker förslagen om att vissa uppgifter inte bör omfattas av uppgiftsskyldighet från Arbetsförmedlingen till socialnämnden (13.8.2), att Socialstyrelsen ges uppdraget att ta fram

Datum
2025-06-02

**Fel! Hittar inte
referenskälla.**

ett kunskapsstöd för arbetet med att bryta långvarigt biståndsmottagande (15.12.1) samt att Socialstyrelsen, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ges uppdraget att gemensamt ta fram ett kunskapsstöd kopplat till sjuka biståndsmottagare utan SGI (16.6.6).

Länsstyrelsen delar inte betänkandets bedömning att socialnämnden ska bedöma om biståndssökandens arbetsförmåga är nedsatt på grund av sjukdom (16.6.2) utan förordar att denna uppgift läggs på nationell eller regional nivå, till exempel hos Försäkringskassan eller regionernas habiliteringsverksamheter.

Länsstyrelsen motsätter sig förslaget om ett förbud för kommuner att bevilja ekonomiskt bistånd till personer som befinner sig i Sverige utan tillstånd (19.7.1), bland annat med hänvisning till Sveriges åtaganden enligt internationella och europeiska konventioner om mänskliga rättigheter.

Skälen till dessa ställningstaganden redovisas närmare under rubriken *Synpunkter på betänkandets förslag*.

Delar av utredningens syfte att öka incitamenten för egen försörjning och minska biståndsmottagande skulle också kunna uppnås genom att minska hinder för inträde på arbetsmarknaden. Ett sätt att minska hinder kan vara att inrätta arbetsmarknadsåtgärder som leder till ökade möjligheter att få och behålla ett arbete. Åtgärderna bör baseras på forskning och beprövad erfarenhet.

Synpunkter på betänkandets förslag

6 Ökade ekonomiska drivkrafter inom försörjningsstödet

6.9.1 En tillfällig jobbpremie införs för att utöka det ekonomiska utbytet för den som går från försörjningsstöd till arbete

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget, men har invändningar gällande begränsningen av vilka anställningsformer som kan ta del av jobbpremien.

- Länsstyrelsen anser att även individer som får anställning i skyddade arbeten bör få ta del av jobbpremien. Även fast en person blir anvisad ett skyddat arbete snarare än ansöker om

Datum
2025-06-02

Fel! Hittar inte referenskölla.

arbete på eget initiativ fordras ett eget engagemang av personen för att utföra arbetet, och det skyddade arbetet kan också bidra till att en person förbättrar sina möjligheter till ett framtida ordinarie arbete.

- De som erbjuds denna typ av anställning är personer med olika typer av funktionsnedsättningar. I enlighet med konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar har Sverige ett ansvar för att bland annat säkerställa grundläggande mänskliga rättigheter för alla utan diskriminering av något slag på grund av funktionsnedsättningar.
- En lagstiftning som negativt särskiljer anställningar som endast beviljas personer med funktionsnedsättning kan utgöra diskriminering på grund av funktionsnedsättning.

7 Bidragstak

7.9.1 En modell för ett bidragstak inom ekonomiskt bistånd

Länsstyrelsen motsätter sig förslaget. Ett bidragstak inom ekonomiskt bistånd bör inte införas. Skälen till detta är:

- Ekonomiskt bistånd ska tillförsäkra människor som inte själva kan försörja sig, helt eller delvis, en skälig levnadsnivå.
- Förslaget riskerar att allvarligt försämra levnadsnivån i synnerhet för personer i stora hushåll som får ekonomiskt bistånd vilket strider mot Sveriges åtaganden i enlighet med konventionen om sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter samt barnkonventionen och Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Detta innebär en avsiktlig tillbakagång av mänskliga rättigheter kopplade till social trygghet och tillfredsställande levnadsstandard, vilket i regel är förbjudet i enlighet med konventionerna om mänskliga rättigheter.
- Förslaget riskerar att medföra att familjer med många barn inte kommer att ha en försörjning som täcker deras grundläggande behov. Detta medför att barn i dessa familjer i högre utsträckning riskerar fattigdom, vilket i sin tur påverkar deras livschanser i form av framtida hälsa, utbildning och risken att dras in i kriminalitet.
- En kraftig minskning av ekonomiskt bistånd riskerar även att leda till ökad kriminalitet hos vuxna, inklusive grupper som tidigare haft mycket låga nivåer av kriminalitet.
- Förslaget riskerar att påverka familjer med många barn oproportionerligt negativt vilket kan utgöra diskriminering

med utgångspunkt i diskrimineringsgrunden ställning i övrigt, som lyfts fram i konventionerna om mänskliga rättigheter.

- Förslaget riskerar också att påverka utrikes födda i oproportionerligt hög grad, då majoriteten av familjerna som får ekonomiskt bistånd och har fler än tre barn är utrikes födda. Detta kan utgöra diskriminering utifrån nationellt ursprung, etnicitet eller religion.

8 En moderniserad riksnorm

Länsstyrelsen tillstyrker förslagen om en moderniserad riksnorm i kapitel 8, men vill påpeka att samtliga förslag som innebär att konsumenter väljer varor som inte är miljömärkta eller så lite miljöskadliga som möjligt innebär en försämring för miljön. Miljömärkning bör därför alltid prioriteras i kostnadsberäkningar för riksnormen. En moderniserad riksnorm bör inte motverka de svenska miljömålen.

10 Begränsning av försörjningsstödet för större hushåll

10.6.1 Begränsning av försörjningsstödet för större hushåll

Länsstyrelsen motsätter sig förslaget. Ett system för begränsning av försörjningsstödet för större hushåll bör inte införas. Skälen till detta är:

- Att inskränka ekonomiskt bistånd till familjer med fler än tre barn riskerar att öka barnfattigdomen och familjens sociala och ekonomiska utsatthet.
- Den inskränkning som föreslås är inte förenlig med Sveriges åtaganden i enlighet med barnkonventionen och Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Rätten till social trygghet får inte försämras under några omständigheter, inte ens i ekonomiska kristider. Länsstyrelsen håller inte med om betänkandets bedömning att den föreslagna inskränkningen sannolikt inte strider mot barnkonventionen i detta hänseende, utan menar att inskränkningen är oproportionerlig och missgynnande för barn i stora familjer.
- Förslaget riskerar att medföra att familjer med många barn inte kommer att ha en försörjning som täcker deras grundläggande behov. Detta medför att barn i dessa familjer i högre utsträckning riskerar fattigdom, vilket i sin tur

Datum
2025-06-02

**Fel! Hittar inte
referenskälla.**

påverkar deras livschanser i form av framtida hälsa, utbildning och risken att dras in i kriminalitet.

- En kraftig minskning av ekonomiskt bistånd riskerar även att leda till ökad kriminalitet hos vuxna, inklusive grupper som tidigare haft mycket låga nivåer av kriminalitet.
- Förslaget riskerar att påverka utrikes födda i oproportionerligt hög grad, då majoriteten av familjerna som får ekonomiskt bistånd och har fler än tre barn är utrikes födda. Detta kan utgöra diskriminering utifrån nationellt ursprung, etnicitet eller religion.
- Förslaget syftar till att öka de ekonomiska drivkrafterna för de vuxna i ett hushåll att arbeta. Konsekvenserna drabbar dock de hemmavarande barnen och skolungdomarna, som inte kan påverka de vuxnas agerande. Barnen bestraffas därför med en sänkt ekonomisk standard utan egen förskyllan.

13 Utökad uppgiftsskyldighet för bättre kontroll av kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande

13.8.2 Det finns uppgifter som ur kontrollsynpunkt även fortsatt inte bör omfattas av uppgiftsskyldighet från Arbetsförmedlingen till socialnämnden

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Av respekt för rätten till personlig integritet bör innehållet i en persons handlingsplan eller aktivitetsrapport inte delas med andra aktörer än Arbetsförmedlingen utan personens uttryckliga samtycke.

15 Ökad användning av kunskapsbaserade metoder inom ekonomiskt bistånd

15.12.1 Uppdrag till Socialstyrelsen att ta fram ett kunskapsstöd för arbetet med att bryta långvarigt biståndsmottagande

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. För att minska långvarigt biståndsmottagande krävs åtgärder baserade på forskning och beprövad kunskap. För att insatser ska genomföras på ett likvärdigt sätt i hela landet är det viktigt att en nationell myndighet ges i uppdrag att ta fram vägledande och normerande stöd som kommunerna på ett enkelt sätt kan använda i sin verksamhet.

Datum
2025-06-02

**Fel! Hittar inte
referenskälla.**

16 Personer som är sjuka och saknar sjukpenninggrundande inkomst

16.6.2 Socialnämnden ska bedöma om biståndssökandens arbetsförmåga är nedsatt på grund av sjukdom

Länsstyrelsen anser att socialnämnden inte bör bedöma nedsättning av arbetsförmåga då detta kräver försäkringsmedicinsk kompetens eller kompetens gällande habilitering/rehabilitering. Bedömning av arbetsförmåga bör göras av en verksamhet där denna kompetens finns. Exempel på sådana verksamheter är Försäkringskassan, på nationell nivå, eller regionernas habiliteringsverksamheter, på regional nivå. Regionernas habiliteringsverksamheter har erfarenhet av och kompetens inom arbetet med stöd och behandling av personer med funktionsnedsättningar som ofta innebär nedsatt arbetsförmåga.

Utöver den försäkringsmedicinska kompetensen skulle en fördel med att bedömningarna görs av Försäkringskassan också kunna vara att bedömningarna blir mer likvärdiga oavsett den sökandes geografiska hemvist. Det alternativa förslag som utredningen övervägt, det vill säga att Försäkringskassan alltid ska pröva nedsättning av arbetsförmågan på grund av medicinska skäl för personer som saknar SGI, skulle i så fall kunna modifieras till att Försäkringskassan ska pröva detta under vissa förutsättningar.

16.6.6 Uppdrag om gemensamt nationellt kunskapsstöd som tydliggör ansvarsfördelningen och ökar sannolikheten att sjuka biståndsmottagare som saknar SGI får ändamålsenligt stöd

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Samverkan mellan relevanta nationella aktörer kan bidra till synergieffekter och att individer på ett bättre sätt får sina grundläggande mänskliga rättigheter tillgodosedda.

19 Ekonomiskt bistånd till personer som vistas i Sverige utan tillstånd

19.7.1 Förslag om förbud för kommuner att, med undantag av akuta nödsituationer, bevilja ekonomiskt bistånd till den som befinner sig i Sverige utan tillstånd

Länsstyrelsen motsätter sig förslaget. Kommuner bör inte förbjudas att bevilja ekonomiskt bistånd till människor baserat på deras migrationsrättsliga status. Skälen till detta är:

- Förslaget kan inte påvisa att åtgärden är rimlig och proportionerlig då personer som befinner sig i Sverige utan tillstånd redan har en begränsad rätt till ekonomiskt bistånd, och ytterst få personer som befinner sig i Sverige utan tillstånd ansöker om ekonomiskt bistånd.
- Förslaget är inte förenligt med Sveriges åtaganden i enlighet med konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och innebär en avsiktlig tillbakagång av mänskliga rättigheter kopplade till social trygghet och tillfredsställande levnadsstandard, vilket i regel är förbjudet i enlighet med konventionerna om mänskliga rättigheter.
- Förslaget innebär diskriminering av personer med utgångspunkt i deras migrationsrättsliga status, vilket strider mot uttalanden och rekommendationer av FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, barnrättskommittén och Europarådets kommitté för sociala rättigheter.
- Förslaget riskerar att leda till ökad utsatthet och fattigdom för barn i familjer som vistas i Sverige utan tillstånd, och strider därmed direkt mot barnkonventionens artikel 2, 3, 4, 6, 26 och 27. Det är därför inte förenligt med Sveriges åtaganden i enlighet med barnkonventionen och Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.
- Förslaget strider mot Europadomstolens ställningstagande att statens intresse av en reglerad invandring inte ska innebära att utlänningar berövas skydd enligt internationella åtaganden.
- Förslaget är inte förenligt med Europakonventionen, som är svensk lag. Ingen lag eller föreskrift får meddelas som strider mot Europakonventionen (RF 2 kap. 19 §).

Datum
2025-06-02

**Fel! Hittar inte
referenskälla.**

Övriga synpunkter

Länsstyrelsen har noterat att betänkandet *Kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för vissa grupper* (SOU 2025:53) har föreslagit inskränkningar i vissa av de bosättningsbaserade förmånerna i socialförsäkringen som i praktiken skulle innebära samma begränsningar som vissa av de förslag *Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagande* har lagt. Det gäller i synnerhet 19.7.1 om ett förbud för kommuner att bevilja ekonomiskt bistånd, med undantag av akuta nödsituationer, för personer som inte befinner sig lagligen i Sverige.

De som medverkat i beslutet

Detta yttrande har beslutats av landshövding Brittis Benzler efter föredragning av utvecklare inom mänskliga rättigheter Martina Rasch. I den slutliga handläggningen har enhetschef Nina Lindgren deltagit.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.